

Jak na úřední lejštra

Každý z nás se setkal se situací, kdy mu přišel nějaký ten dopis s modrým pruhem. Dnes tyto dokumenty většinou chodí datovou schránkou. I když dalších možností je mnoho, pokusím se velmi zjednodušeně poradit, jak se v takovém případě máme zachovat. Vycházím z toho, že většina z nás neví, co v takovém případě dělat a pak na to leckdy doplatí. Budu spíš hovořit o tom, kdy se úřad (zde dosadte různý orgán státní správy, případně obec) snaží nějak zasáhnout do našich práv, včetně práv majetkových. A zaměřím se na věci, které jsou řešeny podle zákonů o lesích, ochraně zemědělského půdního fondu, ochraně přírody atd. Pokud se dostanete do situace, kdy se dopis týká řízení podle stavebního zákona, je to trochu jiná píseň a po jeho poslední novele je to mnohem složitější. Ačkoliv následující text je velmi zjednodušeným návodem, především si uvědomme, že nevolnictví v této zemi skončilo za Josefa II. a zákon nám vždy dává možnost se zcela legálně bránit, jsou-li ohrožena naše práva. Musíme si ovšem udržet aktivní přístup k životu kolem nás, zajímat a starat se, nečekat, že to za nás někdo udělá a do úředních záležitostí se nebudeme plést, protože si myslíme, že to nezvládneme nebo tomu nerozumíme. Každopádně musíme dodržet předepsaný postup a ani pak nám nikdo nezaručí, že hájení našich práv, leckdy přímo chráněných ústavou, bude úspěšné. Nicméně chceme-li žít ve státě, který se nazývá právním, a chceme-li mít každý nějakou tu hromádku práv, na která nám nesmí nikdo sáhnout, nezbyvá než se trochu

seznámit se systémem, který se nazývá státní správou. Ta je nakládáním s věcmi veřejnými, aplikací zákonů a dohledem nad jejich dodržováním. Byť následující text je velmi obecný, zkusme se zamyslet nad tím, že občas je nám obor, ve kterém se pohybujeme, v němž pracujeme a domníváme se, že ho i známe, docela k ničemu a začne s námi cvičit řeč paragrafů. Je jasné, že nikdo z nás kvůli tomu nepůjde studovat práva, ale měli bychom se o paragrafy zajímat sami. I školství by mělo rychle poskytnout alespoň základy o věcech veřejných a nakládání s nimi. Prostě udělat z našich dětí advokáty snadno a rychle.

Musíme napřed rozlišit, zda úřad vydal stanovisko (často závazné) k jinému řízení, nebo toto řízení ukončil vydáním rozhodnutí, kterým mohl ovlivnit naše práva. I to rozhodnutí je platné a závazné až takzvaně nabyde právní moci - kdy uplyne lhůta pro odvolání a nikdo se neodvolá. Pokud se odvolá, čeká se na rozhodnutí o odvolání, které vydává většinou nadřízený úřad. I pak je možné se bránit u soudu. Rozhodnutí je závěrečným krokem tzv. správního řízení, které probíhá postupy uvedenými v zákoně s názvem správní řád a v příslušném oborovém - věcném - zákoně, který se přímo dotýká konkrétních činností, např. v našem lese nebo na naší louce.

Především, když nám přijde nějaký ten úřední dopis,

- musíme si ho přečíst
- musíme si ho přečíst celý
- musíme si ho přečíst víckrát.

Pokud vám tato doporučení přijdou směšná a samozřejmá, uvědomte si, že je spousta našich spoluobčanů, kteří jen tak kouknou na nadpis a už věc házejí do koše. K tomu se váže další rada:

- schovávejte si úřední dopisy!

A schovávejte si je ještě tak dva roky poté, co se věc vyřeší a ukončí. Člověk nikdy neví, co bude muset prokazovat. Poté, co si úřední dopis přečtete, rozvažte, co vám říká. Již to, že jste ho obdrželi, znamená, že jste tzv. účastník řízení, což je velmi důležité, protože v tomto postavení máte ve správním řízení důležitá práva.

Ve správním řízení vás mohou potkat dvě možnosti. Řešená záležitost se vás týká nepřímo, (mohla by vás ovlivnit např. jako vlastníka sousedního pozemku), nebo je to záležitost, která do vašich práv včetně těch majetkových přímo zasahuje. Jde-li o tu druhou možnost, opět musíte zvážit, zda s tím souhlasíte, či vám to alespoň nevdí, nebo vás to nějak poškozuje. V prvním případě můžete dopis odložit nebo poslat vyjádření, že nemáte námitek (nepsal bych, že souhlasíte, tak důkladně a dopodrobna jste to určité nečetli). Pokud zjistíte, že vás úřad informuje, že něco začíná - říká se tomu oznámení o zahájení řízení - co se vás dotýká a vy s tím nesouhlasíte, vězte, že ještě není hotovo. To je jen první výstřel. Naštěstí ne z Aurory. V následujícím období musí úřad shromáždit potřebné podklady k dané věci, tedy dokumenty, podklady a vyjádření účastníků - různě zúčastněných osob či institucí. Zde máte možnost vyjádřit svůj nesouhlas, se kterým se musí úřad vypořádat v tom konečném dokumentu, kterým je rozhodnutí ve věci.

Chcete-li úřadu něco k dané věci sdělit, dejte pozor na včasné zaslání tohoto vyjádření. Musíte si v tom úředním dokumentu najít, do kdy můžete to vyjádření poslat. Může se stát, že k pozdě zasláním vyjádřením úřad nepřihlédne! Zvláštní postavení mají obce, které se téměř vždy mohou vyjádřit, ale nedělají to, a pak jejich představitelé nadávají na úřady, co na jejich území umožnily. Že sami promeškali možnost zapojit se do řízení a teď by tedy měly „mlčet navěky“, se raději nezdůrazňuje.

Především si pořádně přečtete, podle jakého zákona a jakých jeho ustanovení (paragrafů) se dané řízení - řešení či změna nějaké věci - vůbec vede. Můžete s překvapením zjistit, že uvedené paragrafy se daného problému vůbec netýkají nebo se v nich říká něco úplně jiného, než úřad po vás chce. I to vám poskytne dobré argumenty pro případné odvolání.

Pokud se k věci koná nějaké místní šetření, tedy zjištění stavu na místě, které se nějakým způsobem dotýká vašich práv a povinností, jinak pokud má být nějak zasažen, ovlivněn či změněn pozemek či jiný majetek ve vašem vlastnictví, máte právo se tohoto jednání zúčastnit. Není možné, i když se tak občas děje, aby na místním šetření prezentovala své názory či představy jen jedna strana. Opět zde můžete uplatnit své připomínky. Z místního šetření musí být proveden zápis, který se stává součástí spisu. Závěry z něj by se měly objevit v závěrečném rozhodnutí k dané věci. Nejste-li k tomuto jednání přizváni, je to dobrý argument do případného odvolání.

Pokud záležitost míří k ukončení vydáním rozhodnutí v dané věci, musí vás úřad informovat o tom, že shromáždil všechny potřebné podklady (dokumenty, plány, vyjádření účastníků) a může konečné rozhodnutí vydat. Zároveň vás, jako účastníka, musí vyzvat k nahlédnutí do spisu. V tuto chvíli neleňte, vyrazte na úřad a podívejte se, co vlastně má ve složce se spisem uloženo. Doporučuji věnovat pozornost rovněž tzv. závazným stanoviskům, což jsou vyjádření jiných dotčených úřadů. Mohou obsahovat požadavky, příp. nesouhlasy, které se dotýkají vašich práv. Jsou pro úřad, který rozhoduje, závazné a vy se můžete odvolat proti jejich znění, se kterým nesouhlasíte. Je potřeba zdůraznit, že proti znění závazných stanovisek se můžete odvolat až v rámci odvolání proti rozhodnutí ve věci. Pokud s něčím nesouhlasíte nebo to chcete doplnit, či některé své vyjádření změnit, v tuto chvíli máte poslední možnost tak učinit a příslušný úředník vaše vyjádření podané v písemné formě musí vložit do spisu a měl by se s ním následně v textu vydaného rozhodnutí vypořádat.

Jakmile vám dorazí ono rozhodnutí ve věci, platí rada o důkladném přečtení. Je důležité si uvědomit, že rozhodnutí má tři části. Především je to Výrok - tedy zda úřad souhlasí, nebo nesouhlasí, příp. souhlasí s podmínkami, druhá část je Odůvodnění, kde vysvětlí, proč rozhodl, jak rozhodl, a třetí část je Poučení o možnosti se odvolat. V tomto textu vám úřad říká, do kdy a k jakému úřadu se můžete odvolat.

Pokud s rozhodnutím nesouhlasíte, jsou následující zásady pro obranu. Především si hlídejte lhůtu pro podání případného odvolání. Pokud jde o dokument zaslaný datovou schránkou, pamatujte na to, že otevření datové schránky znamená i datum převzetí dokumentu. Bez ohledu na to, zda jste do dokumentu nahlédli. Pokud jde o klasickou obálku s modrým pruhem, je datum jejího převzetí na poště či od doručovatele datem, od kdy se začíná počítat lhůta pro podání případného odvolání. Většinou bývá 15 dní od následujícího dne po převzetí. Čili máte dva týdny na to, abyste příslušnému úřadu sdělili, že s rozhodnutím nesouhlasíte. Důležité je, že se nelze odvolat jen proti odůvodnění nebo proti té části rozhodnutí, která se nedotýká vašich práv. Zatím zůstává možnost podat tzv. blanketní odvolání, tedy odvolání, kde říkáte, že podáváte odvolání proti danému rozhodnutí, ale ještě nemusíte vypisovat proč. Získáte čas, protože úřad vás musí vyzvat k doplnění odůvodnění odvolání a stanovit novou lhůtu pro podání doplněného odvolání. V něm úřadu ve stanovené lhůtě sdělíte, která ustanovení zákonů byla při řízení a následném vydání rozhodnutí porušena a jak bylo v rozporu se zákony zasaženo do vašich práv a proč má být celé rozhodnutí buď změněno, nebo zrušeno a vráceno úřadu, který rozhodnutí vydal, k vydání nového rozhodnutí. Získáte nejméně dva týdny navíc na velmi důkladnou argumentaci.

Pamatujeme na to, že úřad si většinou myslí, že všichni účastníci řízení jsou banda Neznalků někde ze Zlámané Lhoty a na tom postaví svou argumentaci, proč rozhodl tak, jak rozhodl. Je tragédie, že častokrát úředníci státní správy, tedy úřadů, které jsou zodpovědné za kontrolu a dodržování příslušných zákonů, jednájí úplně v rozporu s těmito zákony a vydávají rozhodnutí, která říkají něco úplně jiného, než je v zákoně uvedeno. Při vašem odvolání může být tento přístup státní správy výhodou, ale musíte dané zákony znát a mít nějaké informace o správním řádu.

Ocitnete-li se v situaci, že vás úřad tlačí do změny vašich práv či povinností a vy s tím nesouhlasíte, a zároveň si uvědomujete, že nemáte dostatečné znalosti

o příslušných zákonech a o správním řádu, najděte si někoho, kdo je má. Při správním řízení, kdy si vyměňujete sdělení s úřadem, to zrovna nemusí být právník, ale někdo, kdo má potřebné znalosti o obsahu daných zákonů a je schopen vám potřebné podklady, tedy vyjádření a odvolání, kvalifikovaně sepsat.

Pokud je úřad, i ten odvolací, neoblomný a potvrzuje to, co vás poškozuje a vy to pokládáte za protizákonné, nezbude vám, než se obrátit na soud. Ale předtím musíte včas ve stanovené lhůtě podat to odvolání a v celém řízení se chovat aktivně, aby vám nemohlo být namítnuto, že jste nevyužil všechny možnosti, říká se jim opravné prostředky, které vám náš právní řád dává.

Pro napadení vypořádání vašeho odvolání u soudu se už bez pomoci právníka neobejdete. Tudiž kromě času, který pro svou práci musíte vynaložit, vás to už stojí nějaké peníze. V případě vašeho úspěchu dostanete zpět soudní poplatky a náhradu právního zastupování dle stanoveného tarifu. Záleží na právníkovi, co vám ve skutečnosti za své zastupování bude účtovat. Pokud ani u soudu neuspějete, máte smůlu. Zde je značná nevhoda v postavení občana jako účastníka řízení, který se cítí být jedním úřadu (úředníka státní správy) poškozený a brání se, a v postavení úřadu. Když občan uspěje, dostane alespoň část vynaložených nákladů zpět, čas a nervy mu však nevrátí nikdo. Pokud neuspěje, jdou všechny vynaložené náklady a úsilí k jeho tíži. Pokud neuspěje úřad, tak úředník, i když jednal nezákonně, postižen není a případné náhrady soudního řízení hradí úřad ze svého rozpočtu. Tedy vlastně z našich daní.

Ale pořád se domnívám, že je nezbytné se hájit, pokud máme pocit, že se úřad nějak snaží zasáhnout do našich práv, omezit je nebo změnit stav k horšímu. Úřad většinou počítá s tím, že občan jako za starého Rakouska srazí kufry a všemu se podřídí. Je třeba znát, stále získávat další a další vědomosti, slovy Franty Kocourka být „furt ve střehu“, a přesvědčovat úředníka, že občan je partner a ne hloupý nevolník, který toho ví nejméně tolik co on.

Velké poděkování za cenné připomínky, komentáře a návrhy úprav tohoto textu patří paní RNDr. Aleně Vopálkové, bez níž bych to nikdy nedal dohromady.

21. 5. 2024

Text: Dušan Utinek, odborný lesní hospodář, poradce v oblasti lesnictví a ochrany životního prostředí, soudní znalec pro oceňování pozemků a trvalých porostů,

e-mail: dusan.utinek@centrum.cz, tel. 777 252 569